

Kitap Değerlendirmesi / Book Review

**İSLAM CEZA HUKUKUNA GÖRE
ADLİ TIP VE MADDİ DELİL**

Şevket Pekdemir, İslam Ceza Hukukuna Göre Adli Tıp Ve Maddi Delil
(Ankara: Nobel Bilimsel Yayın, 2018)

Değerlendiren / Reviewed by

BÜŞRA NUR DURAN

[Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Temel İslam Bilimleri Bölümü, ABD.
Res. Asst., Ondokuz Mayıs University Faculty of Divinity,
Department of Basic Science
busranurunal@hotmail.com.tr
<http://orcid.org/0000-0001-6995-0803>]

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 15 Ekim/October 2019

Kabul Tarihi / Accepted: 7 Aralık/December 2019

Yayın Tarihi / Published: 16 Aralık/December 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/December

Yıl / Year: 2019 *Sayı – Issue:* 47 *Sayfa / Pages:* 593-597

Atf/Cite as: Duran, Büşra Nur. "İslam Ceza Hukukuna Göre Adli Tıp Ve Maddi Delil, yazar Şevket Pekdemir (Kitap Değerlendirmesi) – Review of İslam Ceza Hukukuna Göre Adli Tıp Ve Maddi Delil, by Şevket Pekdemir" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi- Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity* 47 (Aralık-December 2019): 593-597 <https://doi.org/10.17120/omuifd.633577>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, Editör Kurulu tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by Editorial Board and scanned via a plagiarism software. <http://dergipark.gov.tr/omuifd>

Copyright © Published by Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi – Ondokuz Mayıs University, Faculty of Divinity, Samsun, Turkey All rights reserved.

Şevket Pekdemir, İslam Ceza Hukukuna Göre Adli Tıp Ve Maddi Delil
(Ankara: Nobel Bilimsel Yayın, 2018)

Ma'ruf ve münker/helal ve haram arasında yaptığı tercihlerle sınanan insanın doğasında suça meyil vardır. Bu nedenle ayet-i kerimede onu tezkiye edenin kurtuluşa ereceği, kötülöklere gömenin ise ziyana uğrayacağı vurgusu yapılmaktadır. (Şems, 91/9-10) Kötülüğün hukuki karşılığı olan suçun, imkân ve şartlara göre gelişim göstermesi, suçluyu tespit noktasında da araçların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle suçun gerçekleşme şeklinin ve suçluyu tespit etmenin aracı olarak işlev gören adli tıp, insanlık tarihiyle eş zamanlı olarak gelişim gösteren bir bilim dalı olmuştur.

Yaşam tarzının, teknolojik imkânların gelişmesi suç türlerinde olduğu gibi, suçu aydınlatma metotlarında da değişikliği beraberinde getirmiştir. İslam'ın başlangıçta suçun ispatında kullanılan akıl-mantık dışı teknikleri bertaraf ederek "delil" şartlı kurduğu düzen, bugün geçerliliğini korumakla birlikte nisbi değişiklikler içeren yeni metotlar klasik uygulamalar ile çözülemeyen vakalarda avantaj sağlamaktadır. Yeni metotlarla suçludan delile değil, delillerin dikkatli tetkiki ile delilden suçluya ulaşılarak suçun ve suçlunun tespiti yapılabilmektedir. Bu bakımdan olay yerinde bulunan böcekler, boş kovanlar, kemik parçaları, doku örnekleri vs vakanın aydınlatılmasında, gerçek suçlunun bulunmasında, adaletin sağlanması, dolayısıyla masumun hakkının korunmasında önemli roller üstlenmektedir. Tanıtmayı amaçladığımız bu eserde, adli tıbbın tarihçesi, adli tıbbın ve maddi delilin mahiyeti ve İslam ispat hukukundaki yeri hakkında derinlemesine bir inceleme yapılmıştır.

Eser, önsöz, giriş, üç bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Yazar, eserin giriş bölümünde adli tıbbın tarihsel arka planını ve ilahi dinlerdeki yerini aktarmıştır. Adli tıp ve maddi delillerin İslam ispat hukukunda meşruiyetine delalet eden kitap, sünnet ve sahabe uygulamalarından örnekler aktarılmıştır. Osmanlı döneminde adli incelemelerin hangi gerekçeyle ve kim tarafından yapıldığı verilmiştir. 1840 tarihli Ceza

Kanunname-i Hümayunu ile bugünkü anlamda faaliyete başlayan adli tıbbın günümüze kadar olan süreçteki gelişimine yer verilmiştir.

Eserin birinci bölümünde adli tıp ve mahiyeti konusu ele alınmıştır. Bununla birlikte kriminoloji, olay yeri inceleme, otopsi gibi konunun temel kavramları açıklanarak İslam Hukuk Tarihinde bu uygulamaların niteliği tanımlanmıştır. Bu uygulamalarla ilgili fukahanın görüşleri ve bu görüşlerin delilleri sıralanmıştır. Adli psikiyatri, adli toksikoloji, adli biyoloji, adli diş hekimliği, adli entomoloji, adli antropoloji, adli balistik gibi bilim dallarının adli tıba katkıları aktarılmıştır.

Birinci bölümde kavram ve ilgili alanların ardından adli tıp uzmanlarına dair özellikler ve şartlar açıklanmıştır. Adli tıp uzmanı olarak tanımlanan zümrenin İslam Hukuku kaynaklarında karşılığı olan ifadeler ve bu mesleğin meşruiyeti tartışılmıştır. Bu bağlamda bu kişilerin taşımalarının gerekli olduğu özellikler din, hürriyet, yeterlilik, engel durumu, karakter yapısı ve bu kişilerin sayısının ne olması gerektiği açıklanmıştır.

Adli tıp uzmanı sıfatıyla çalışan kişinin bilgi ya da tecrübesindeki eksiklik, delilin kaybolması, karışması gibi problemler, adli tıp çalışmalarının maliyeti yahut mevzuat yetersizlikleri gibi nedenler adli tıp çalışmalarının istenen sonuca ulaşmasını engellemektedir. Tüm bunlar ışığında birinci bölümde son olarak da adli tıp çalışmalarının bağlayıcılığı hakkında görüş beyan edilmiştir. Adli tıp uzmanının hazırladığı raporun ne olarak tanımlanacağı konusu raporunun bağlayıcılığı ile yakından ilişkili olduğundan bu raporun şahit, hâkim yahut keşif olarak değerlendirilmesi şeklinde gelişen farklı telakkilere ve bu tanıma uyma şartlarına yer verilmiştir.

Özellikleri, yapısı, şekli kişiden kişiye değişen pek çok araç maddi delil olarak nitelendirilmektedir. Olay yeri incelemelerinde elde edilen verilerin işlevleri, bu veriler aracılığıyla ulaşılabilecek kimlik bilgisi ya da en azından failin yaşı, kilosunu, boyu gibi olayı aydınlatmaya yarayacak veriler, olayın gerçekleşme zamanı ve şeklinin tespit imkânları ikinci bölümün konusunu teşkil etmektedir. Bu bölümde aynı zamanda teknik,

biyolojik ya da iz delillerin hukuki geçerliliği konusunda ise oluşan farklı görüşler ispat sistemi ve insan hakları bakımlarından delil hürriyeti bağlamında tartışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise adli tıp ve maddi delilin ispat hukukundaki yeri ana başlığı altında had, kısas ve tazir suçlarının adli tıp ve maddi delillerle ispatlanması hususu ele alınmıştır. Bu kapsama giren suç türleri için her bir delil ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İlgili verileri delil olarak kabul edenler/etmeyenler ve düşüncelerinin gerekçeleri incelenmiştir. Veri toplamada başvurulan metotlar ise İslam'da tecessüs yasağı bağlamında tartışılmıştır. Bu delillerin hukuka uygun yollarla olup olmaması, kişinin kendi arzusuyla ya da zorla toplanması, taklit edilebilir olması yahut farklı şekillerde de gerçekleşebilmesi gibi gerekçelerle asli veya yardımcı delil olarak tanımlandığı görülmektedir. Bununla birlikte maddi delillerin şahitlik ya da itiraf ile çelişmesi durumunda da meydana gelen şüphenin had ve kısas cezaları üzerindeki etkisi tartışılmıştır.

596

OMÜİFD

Sonuç kısmında eserde ele alınan konular ve ulaşılan neticeler madde madde sıralanmıştır. Özetlemek gerekirse bilim ve teknolojinin yetersiz olduğu dönemde zayıf delil olarak adlandırılan adli tıbbın, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte diğer delillerden daha etkin olarak kullanılmaya başlanmıştır. İslam hukuku, adli tıbbın bir bilim dalı olarak gelişmediği dönemde ortaya çıkmış olsa da adli tıp uygulamalarına benzer bir takım metotlarla suç vakalarının aydınlatılmaya çalışıldığı görülmektedir. Buna vurgu yapan yazar adli ve maddi delillerle ilgili kanunlaştırma faaliyetlerinin ülkelerin teknolojik imkânları ile paralel olduğunu belirtmektedir.

Klasik ve çağdaş İslam hukukçularının çoğunluğu, İslam'da tercih edilen ispat sisteminin mukayyet olduğu görüşünü benimserken bir kısmı ise mutlak ya da karma sistemin tercih edildiği görüşündedir. Mukayyet ispat sistemi olduğunu düşünenlere göre had ve kısas cezalarının ancak nasslarda belirtilen delillerle ispat edilebileceği görüşünde iken, diğerleri bütün suçların maddi delillerle ispatlanabileceğini ve ispat yeterliliği bakımından gerek şahadet gerekse ikrar ile arasında bir fark bulunmadığını savunmaktadır. Yazarın kanaati ise özel bir takım durumlar

haricinde ispat vasıtalarını sınırlayan herhangi bir nass tespit edilmediğinden dolayı İslam ispat sisteminin daha çok karma ispat sistemine benzediği yönündedir. Yazar, aksi bir düşüncenin İslam hukukunu işlevsiz hale getireceğini, İslam'ın adalet felsefesi ile uyuşmayacağını iddia etmektedir.

Klasik dönem İslam hukukçularının had ve kısas suçlarında karine ile hüküm verilemeyeceğini savunmasının, dönem koşulları açısından en makul olanı tercih olduğunu belirten yazar bilimsel olarak yeterli imkânların doğduğu günümüzde suçun ispatında da nefyinde de kesin sonuçların alınabildiğini belirtmektedir. Hatta maddi delillerin klasik delillerden daha güvenilir olduğuna dair görüşlerin olduğunu aktarmaktadır.

Eser İslam Ceza Hukuku alanında modern adli tıp metotlarının delil niteliğini irdeleyen ilk örnek olması bakımından yeni araştırmalar için temel başvuru kaynağı niteliğindedir. Adli tıbbın ispat hukukuna katkılarının yanında, gerçeğin gizlenmesi konusunda zaman zaman sebep olduğu acziyet de tarafsızca tartışmaya alınmıştır. Bunun yanında İslam Ceza hukuku alanında çalışan araştırmacılara yeni çalışma alanları göstermesi bakımından ufuk açıcıdır. Ele alınan konuların tüm boyutlarıyla titiz bir şekilde irdelendiği, konuyla ilgili kavramların ve aralarındaki farkların zihinlerde soru işaretine yer bırakmayacak açıklıkta tanımlandığı eser, gerek klasik gerek modern literatür bakımından zengin kaynakçasıyla da takdire şayandır.

